

Universelt design

og løftet om

Leave No One Behind

Universelt design tilbyder en grundlæggende anderledes tilgang til forståelsen af, hvem brugerne er end tilgængelighed. Potentialet ved at arbejde med universelt design og det grundlæggende menneskesyn, begrebet repræsenterer, er utrolig stort, ikke mindst for dem der er hurtige nok til at gå forrest.

AF CAMILLA RYHL
Forsknings- og
udviklingschef,
Bevica Fonden
camilla@bevica.dk

Universelt design - et værdibaseret begreb

Universelt design er et værdibaseret begreb, som kan fortolkes og anvendes i vision, proces og løsning. Begrebet blev oprindeligt defineret af Ron Mace som en reaktion på, at "tilgængelige løsninger" oftest resulterede i særlige løsninger for mennesker med handicap.

Dermed oplevede mange brugere at blive udstillet og stigmatiseret ved at skulle benytte særlige indgange, siddepladser, transportmidler osv. Selvom det ikke var intentionen, blev resultatet ofte løsninger, der definerede brugerne i "dem og os" eller "med og uden handicap". Universelt design er et værdibaseret begreb, som anerkender, at det at være menneske er at leve med forskellige funktionsevner,

kronisk eller midlertidigt, men det er et fælles vilkår, vi alle deler. Der er ikke et "dem og os", der er kun et "os".

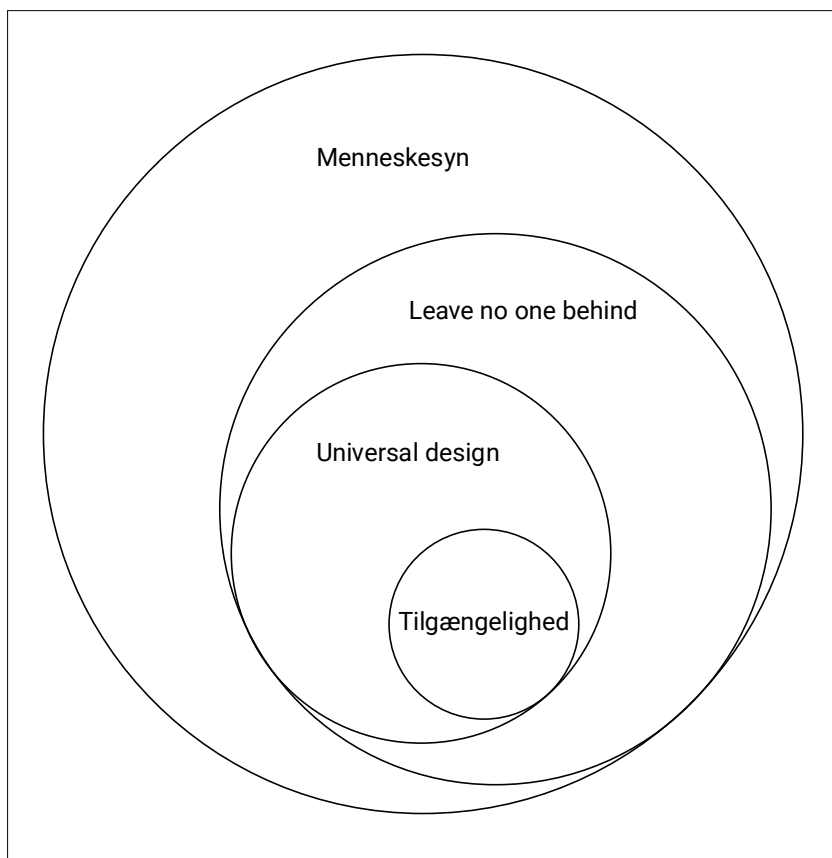
Universelt design repræsenterer et grundlæggende menneskesyn, som anerkender, at diversitet i funktionsevne og behov er et grundvilkår. Det betyder også, at når vi skal imødekomme stor diversitet - og ind mellem modsatrettede behov - i løsninger, så kan vi fortolke universelt design på to måder. Enten den enkelte løsning som rummer alle, når det er muligt. Og hvis dette ikke er muligt uden at resultere i den laveste fællesnævner, så kan den universelle løsning være et katalog af løsninger. Det vil sige, at der fx er tre måder at komme ind i en bygning eller over en vej på, og det er kataloget af de tre løsninger, der tilsammen udgør den universelle designløsning. Fordi diversitet i brugerbehov kræver diversitet i løsninger.

Det afgørende er, at alle tre løsninger er værdige og ligeværdige. At ingen sendes på en omvej eller ind ad bagindgangen og forbi alt skraldet, men at alle tre løsninger giver en oplevelse af at være ligeværdigt inkluderet.

Når man arbejder med universelt design, så forholder man sig hele tiden til en reel bredde i bru- »

Det afgørende er, at alle tre løsninger er værdige og ligeværdige. At ingen sendes på en omvej eller ind ad bagindgangen og forbi alt skraldet, men at alle tre løsninger giver en oplevelse af at være ligeværdigt inkluderet.

Figur 1: Sammenhængen mellem Universelt Design og Leave No One Behind-tankegangen. Illustration: Camilla Ryhl.

UNIVERSALT DESIGN

- Universelt design blev først formuleret af den amerikanske arkitekt Ron Mace og er siden blandt andet skrevet ind i FN's Handicapkonvention som et bærende princip.
- FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling blev vedtaget af verdens stats- og regeringsledere på FN-topmødet i New York den 25. september 2015.
- Beveja Fondens Universal Design Hub (UDH) formidler tværfaglig viden om universelt design og om universalt design som løftestang for Verdensmålenes Leave No One Behind-agenda. UDH faciliterer blandt andet et tværfagligt forskernetværk samt et tværfagligt ph.d.- og postdoc-netværk.
- www.universaldesignhub.dk

gerbehov og må sikre, at ældre med balanceudfordringer, børn i alle aldre, forældre med barnevogn, turister med rullekufferter, unge i kørestol, enlige fædre med nedsat syn og studerende med orienteringsudfordringer alle tænkes med i designprocessen. Så alle inkluderes, og ingen lades tilbage.

Ingen er i mål, før alle er i mål

At ingen lades tilbage, er også essensen af Verdensmålenes tværgående løfte; Leave No One Behind (LNOB). Et helt afgørende og grundlæggende princip for intentionen med Verdensmålene. Det er nødvendigt, at alle inddrages i den bæredygtige udvikling, både fordi implementeringen af Verdensmålene ikke skal skabe et nyt "dem og os", og fordi alle ressourcer og kompetencer skal inddrages i udviklingen, hvis det skal lykkes.

Den bæredygtige udvikling er kun bæredygtig, hvis alle deltager og bidrager.

Når man som borger, virksomhed eller offentlig institution arbejder målrettet med Verdensmålene, er det væsentlig hele tiden at spørge sig selv om, "vi har ladet nogen tilbage"? Har vi sikret, at alle er inkluderet, at alle kan bidrage, at alle ressourcer og kompetencer er i spil? Uanset om man arbejder med et enkelt, flere eller med sammenhængen mellem flere verdensmål, så skal beslutninger og tiltag kvalitetssikres op imod Leave No One Behind løftet.

Alle ressourcer skal inddrages, og alle kompetencer skal i spil, for at vi kan efterleve 2030-agendaen og arbejde meningsfuldt med Verdensmålene. Det er derfor væsentligt at finde løsninger, der bidrager til, at netop alle kan deltage. I den sammenhæng kan universelt design vir-

ke som en løftestang til at sikre efterlevelse af LNOB-agendaen. Universelt design er ikke kun en løsning, men i høj grad også et middel. Et middel der kan bidrage til at formulere vision og værdi for et projekt, kvalitetssikre en proces og i sidste ende vurdere og præcisere en løsning. Fordi begrebet i sit grundlæggende menneskesyn tilbyder en forståelse for forholdet mellem behov og løsning, der tilsiger, at diversitet i brugerbehov kræver diversitet i løsninger. Og den værdibaserede forståelse for både problem og løsning kan anvendes i alle skalatrin, i alle sektorer og i planlægning såvel som design.

Byrummet, bevægelsen gennem byens små og store rum og trafikken, der binder byen sammen, er forudsætningen for, at vi alle kan leve et ligeværdigt liv. Hverdagen skal fungere, og det er afgørende for den ligeværdige deltagelse, at

Figur 2: Schandorffs Plads i Oslo, et eksempel på "et katalog af løsninger". Pladsen tilbyder tre forskellige og integrerede måder at bevæge sig gennem pladsen på; trappe, rampe og cykelsti. Der er ingen primær løsning, men tre ligeværdige løsninger. Foto: Østengen og Bergo.

valget om at deltage er vores eget og ikke taget på forhånd af en ikke-inkluderende design-tilgang. Hverdagen leves ikke opdelt i faglige sektorer, men på tværs af dem og i synergien mellem dem. Vi bevæger os fra boligen, gennem byen, hen til stationen eller cyklen, frem til studiet eller arbejdspladsen, som vi skal kunne komme ind og rundt i. Vi deltager i frokosten, mødet og sommerfesten, videre til biblioteket eller fitnesscenteret og i biografen eller ud og spise med vennerne, før vi vender næsen hjem igen. Hverdagen er en flydende bevægelse gennem den by og de rum, vi planlægger, bygger og lever i. Det kræver tværfaglig viden og samarbejde at sikre, at hele kæden af hverdagslivets delelementer er inkluderende og imødekommer den høje diversitet i brugerbehov, som er virkeligheden, når alle skal være med. Universelt design tilbyder en principiel og værdibaseret ramme for at definere, kommunikere, diskutere og evaluere kvaliteten af både den enkelte og de sammenhængende løsninger.

Hvis de mange nuancer i brugerdiversiteten skal inddrages i processen, er det nødvendigt at løfte blikket fra den enkel-

te detalje eller delelement - som fx rampen eller dørbredden - og i stedet tænke mere holistisk og diskutere den samlede løsning i større skala. Her kan man trække universelt design ind som et grundlæggende værdibaseret begreb, der tilføjer projektet og samarbejdet kvalitet og en fælles kvalitetsramme.

Djæveln bor i detaljen, men kvaliteten bor i helheden

Universelt design kan forstås og operationaliseres som værdi, proces og løsning. Hvis bygherren fra første tanke tænker universelt design ind som en bærende værdi i projektet, vil det definere valg, prioriteringer og beslutninger gennem hele processen. Og det, ved vi, styrker kvaliteten og niveauet af inklusion i det færdige byggeri. På samme måde kan man arbejde med universelt design som en bærende parameter gennem hele processen og dermed sikre, at proces, kompetencer, brugerdeltagelse, samarbejde, ekspertviden, dialog og beslutninger hele vejen, fra første streg til ibrugtagning, informeres af en universelt design-tilgang. Sidst, men ikke mindst, kan detaljeringen i både enkelte løsninger og "kataloget af løsninger"

”

Hvis de mange nuancer i brugerdiversiteten skal inddrages i processen, er det nødvendigt at løfte blikket fra den enkelte detalje eller delelement - som fx rampen eller dørbredden - og i stedet tænke mere holistisk og diskutere den samlede løsning i større skala.

” hele tiden kvalitetssikres af et universelt design-princip. Og i alle tre niveauer og gennem alle faser i projektet kan man hele tiden holde beslutninger og valg op imod løftet om "Leave No One Behind" – har vi sikret, at ingen er ladt tilbage?

Det kræver naturligvis viden og kompetencer at sikre, at man har sikret ligeværdig inklusion af flest mulige og dermed også trukket på viden om en reel og stor diversitet i brugerbehov. Det gælder for universelt design som for andre væsentlige og afgørende parametre i byggeriet, at det kræver viden og kompetencer at lave den gode løsning. Også så flest muligt er ligeværdigt inkluderet. Universelt design er en værdibaseret designtilgang, som kan styrke både ligeværdig inklusion og en bæredygtig udvikling mod Verdensmålenes 2030-agenda. ●